

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

EKEV • עֵקֶב

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Sevginin Ahlakı

- Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

A-Şem, sevgi Tanrısıdır. Biz onu ne kadar çok seversek sevelim, O bizi daha çok sever. Bunu gördüğümüz yerlerden biri, Ekev Peraşasının başıdır:

Eğer bu kanunlara dikkatinizi verirsiniz ve onları uygulamaya özen gösterirsiniz, Tanrın A-Şem, atalarına yemin etmiş olduğu üzere seninle olan sevgi antlaşmasını [et a-berit ve-et a-hesed] koruyacak. Seni sevecek, mübarek kılacak ve çoğaltacak.”

(Devarim 7:12-13)

Bu, örneklerden biridir, ama **tüm Devarim kitabı sevgi diliyle doludur**. Aslına bakılırsa İbranice Alef-E-Bet (sevgi) kökü Şemot kitabında iki, Vayikra kitabında iki kez geçerken, Bamidbar'da hiç geçmez, ama Devarim'de tam 23 kez karşımıza çıkar! Devarim kitabı toplumsal refah ve sevginin dönüştürücü gücü hakkında bir metindir.

Hristiyanlığın çok eskilere dayanan bir iddiası, Yahudiliğin bir kanun ve ceza dini, Hristiyanlığınsa bir sevgi ve bağışlama dini olduğunu öne sürer. Oysa hiçbir şey bu varsayımdan daha yanıltıcı olamaz. Aslına bakılırsa, İncil sevgiden bahsederken, bunu Vayikra'dan (“Akranını kendin gibi sev”) ve Devarim'den (“Tanrın A-Şem'i tüm kalbinle... sev”) doğrudan alıntıyla yapar.

Simon May şöyle yazmıştı: “Eğer batı dünyasında sevgiyi tesis eden bir metin varsa, o metin İbranicedir.” Harry Redner tarihteki dört ahlak geleneğini tarif eder. Basitçe Ahlak olarak adlandırdığı dördüncüsü, Vayikra ve Devarim'den gelir ve sevgiyi temel alır. Redner bunu

“Bu, üstün düzeyde özgeci bir sevgidir, çünkü insanın akranını kendisi gibi sevmesi... doğal olarak kendisi için nasıl davranıyorsa onun için de aynı şekilde davranması anlamına gelir.”

sözleriyle tanımlar. Bu radikal bir fikirdir. Öncelikle Tora, realiteyi oluşturan unsurların insanlığa ne düşman ne de kayıtsız olduğunu öğretir – burada olmamızın sebebi, Biri'nin bizi sevir ve iyiliğimizi istiyor olmasıdır. İkincisi; sevgi Tanrısının bize gösterdiği sevginin amacı bizim başkalarına yönelik davranışımızı şekillendirmektir:

“Yetim ve dulun hakkını savunur, yabancıyı sever... [Siz de] yabancıyı sevmelisiniz, zira [siz de] Mısır Ülkesi'nde birer yabancıydınız.” (Devarim 10:18-19).

Tanrı dünyayı sevgi ve bağışlayıcılıkla yaratmıştır ve şimdi bizden başkalarını sevmemizi ve bağışlamamızı istemektedir. Şahsen bunun insanlık tarihinin en derin fikri olduğuna inanıyorum.

Öyleyse sevginin merkezi bir tema haline gelmesi neden ancak Devarim'de olmuştur?

Çünkü tıpkı bağışlayıcılık gibi, sevgi de, Tanrı-insan ilişkisinin bir parçası haline gelmeden önce insanlar arasında modellenmelidir. Bereşit sevgi örnekleriyle doludur – Avraam Yitshak'ı, Yaakov Rahel'i sevmektedir vb. – bu tür bir sevgi birçok kez birleştirici olmaktan ziyade bölücü olabilir. Samimi, derin bir sevgi, adil bir toplumun inşa edilmesi için tek başına yeterli değildir.

Sevgi ve adalet, ancak Devarim’de tam bir sosyal vizyon şeklinde bir araya gelmektedir. *Tsedek* (adalet) sözcüğü Devarim’de 18 kez geçer ki bu, önceki kitaplardan çok daha fazladır. Simon May’ın söylediği gibi, bu soğuk bir adalet değil, sevgi ve şefkat tarafından şekillendirilmiş bir adalettir.

Adaletin eşlik etmediği bir sevgi, rekabete ve nihayetinde nefrete yol açar. Sevginin eşlik etmediği bir adalet, şefkat ve merhametin insanileştirici kuvvetlerinden yoksundur. Her ikisine de ihtiyacımız vardır. **Bu özgün ahlaki vizyon – Tanrı’nın insanlara, insanların da Tanrı’ya yönelik [hem komşuya hem de yabancıya karşı bir sevgi etiğine tercüme edilmiş olan] sevgisi – Batı medeniyetinin ve bâki görkeminin temelidir. Ve burada, yasanın sevgiyle ve sevginin yasayla özdeşleştiği kitap olan Devarim kitabında doğmuştur.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce sevgi, adaletle dengelenmediği zaman, Bereşit kitabında görüldüğü gibi rekabet ve sürtüşmeye yol açabilir mi?
2. Tora’nın sevgi anlayışı, romantik veya duygusal sevgiden hangi yönlerden farklıdır?
3. Gündelik yaşamda şefkati hakkaniyetle nasıl dengeleyebiliriz?

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS’IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Ekev *Peraşası*nda Moşe, Bene Yisrael'e yaptığı son konuşmasına devam ederek, Tora'nın *mitsvalarını* yerine getirdikleri takdirde, A-Şem'in atalarına yemin ettiği gibi Erets Yisrael'de başarılı olacaklarına dair söz verir. Onlara Altın Buzağı, Korah'ın isyanı ve casusların günahı gibi geçmişteki başarısızlıklarını, ayrıca A-Şem'in affını ve ikinci On Emir levhalarını vermesini hatırlatır. Çölde geçirdikleri kırk yıl boyunca *Man* ile beslenerek geçirdikleri süre, "insanın sadece ekmekle yaşamadığını" öğretmek içindi. Moşe, Erets Yisrael'i yedi ürün açısından zengin ve bunlarla mübarek kılınmış olarak tanımlar ve halkı kibir ve unutkanlığa karşı uyarır. Ekev *Peraşası* ayrıca Şema'nın ikinci paragrafını da içerir ve burada ödül ve ceza ilkesi ile dua *mitsvasını* öğreterek ve ölümlerin dirilişine dair bir göndermede bulunur.

Rabi Sacks, Devarim kitabında bu kadar büyük bir rol oynayan sevginin neden önceki kitaplarda da yoğun bir şekilde yer almadığı sorusunu gündeme getiriyor. Kendisinin bu soruya verdiği basit ve radikal cevap, insanlığın o aşamada buna henüz hazır olmadığıdır.

Rabi Sacks daha sonra sevgiye paralel bir örnek olarak bağışlama kavramını gösterir. Bereşit'te anlatılan olaylarda bağışlama kavramına rastlamayız. Çünkü Tanrı insanları ancak insanlar birbirlerini bağışlamayı öğrendiklerinde bağışlar. Nitekim Bereşit kitabı, Yosef'in, kardeşlerini ihanetlerinden dolayı bağışlamasıyla sona erer. Tanrı'nın insanları günahlarından dolayı bağışladığı örnekleri ancak bundan sonra görmekteyiz.

Yahudilik, bağışlamanın doğduğu yerdir. Ama bu hemen olmuş değildir. İlahi bağışlayıcılığın önemli bir örneği, Altın Buzağı olayından sonra, Yom Kipur'la karşımıza çıkar. Bu noktada insanlar artık daha olgunlaşmıştı ve bağışlama yeteneğine sahipti.

Aynı şey sevgi için de geçerlidir. Bereşit kitabındaki sevgilerin neredeyse hepsi bölücü etki yaratmıştır. Kardeşler, kız kardeşler ve eşler arasında gerginliğe yol açmıştır. Bereşit'te derin bir gözlem gizlidir: Gerçek sevgi, samimi ve derin sevgi, peygamberlik metinlerinin çoğunu ve Tanah'taki en büyük aşk şarkısı olan Şir Aşirim'i dolduran sevgi, toplum için yeterli bir temel değildir. Bunun nedeni, bu sevginin birleştirici olduğu kadar bölücü olabilmesidir.

Ancak Devarim kitabında sevgi, önemli bir motif olarak yer alır: Burada Bene Yisrael, sevgiyi adaletle birleştiren bütünleşik bir toplumsal-ahlaki-siyasi vizyon aşamasına ulaşmıştır.

Toplumda sevgi ve adalet bir kez birlikte tesis edildikten sonra, artık elimizde, gelişen bir topluma yönelik bir reçete var demektir. O andan itibaren sevgi her yerdedir.

Tanah'ta sevginin olduğu ama adaletin olmadığı - veya adaletin olduğu ama sevginin olmadığı- başka hikâyeler aklınıza geliyor mu?

Seni affediyorum ama...

Bir oyuncu Bağışlayıcı olarak seçilir ve çemberin etrafında dönerek her oyuncudan, farklı ve komik bir “suç” itirafını dinler. Örneğin “Çoraplarını *hallâ* örtüsü olarak kullandım” veya “Sen yemek yerken pastayı şalgamla değiştirdim” gibi. Bağışlayıcı, doğrudan bir bakış, ciddi bir yüz ifadesi ve sevgi ifade eden sözlerle karşılık vermelidir, örneğin: “Seni affediyorum ‘canım’... ama gülümseyemiyorum.” Eğer yüz yüze oldukları sırada ikisinden biri gülümser veya kahkaha atarsa, oyundan elenir!

Sevgi, adalet ve bazen zorlu olabilen bağışlama yolu arasında nasıl bir denge kurabilirsiniz?

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Çalıntı Eşyaları İade Etmek

Bir gece geç saatlerde, ünlü Yerusalayim’li Tsadik Rav Arye Levin’in kapısı çalındı. Dışarıda iki adam duruyordu. Tam o sırada birinin Mahane Yeuda pazarındaki bir dükkânın tüm eşyalarını çalmakta olduğunu haber vermeye gelmişlerdi. Hırsızla (veya çetesiyle) yüzleşmekten korkan adamlar, Rav Levin’den yardım istemeye gelmişlerdi.

Rav Levin hızla giyinip olay yerine koştu. Vardığında orada tek bir hırsız gördü. Rafları çoktan boşaltmış, her şeyi götürmeye hazırlanıyordu.

Rav Levin sıra dışı bir adamdı. Başkalarını nezaket ve samimiyetle etkileme konusunda nadir görülen bir yeteneğe sahipti. Sakin ama kararlı bir sesle, Rav Levin, hırsıza sordu: “Lütfen söyle bana, bunu nasıl yapabilirsin? Tora’nın bunu yasakladığını bile bile nasıl hırsızlık yapabilirsin?” Hırsız, hahamın sözlerindeki şefkat ve doğruluk karışımından o kadar etkilenmişti ki, yaptıklarını hemen yeni bir ahlaki berraklıkla değerlendirdi ve rafları yağmaladığına pişman oldu. Karşısında duran adama şükranla baktı ve “Bunu düzeltmek için ne yapabilirim?” diye sordu. Rav Levin, tüm eşyaları doğru yerlerine geri koymasını gerektiğini ve kendisinin de ona bu konuda yardım edeceğini söyledi.

Her şeyi dikkatlice raflara geri koydular ve ardından Rav Levin, çalıntı malları iade etme mitsvasını asil bir şekilde yerine getiren adam için yürekten bir *mi şeberah* okudu.

- Sizce Haham Levin'in sözleri ve sesi hırsız üzerinde neden bu kadar etkili olmuştur?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Yeşayau 49:14-51:3

Aftaramızda peygamber, Tsiyon'a (Yeruşalayim) kendisini Tanrı tarafından terk edilmiş hissettiği bir zamanda teselli ve güvence sunar. Tanrı derin bir şefkatle cevap vererek, tıpkı bir annenin evladını unutmayacağı gibi, Kendisinin de halkını unutamayacağını ilan eder. Tsiyon'u eski haline getireceğine, her yana dağılmış olan evlatlarını geri döndüreceğine ve Yeruşalayim'in yalnızlığına son vereceğine söz verir. Ve Tsiyon, her ne kadar bir dönem gözden düşmüşse de, uluslar ve kralları tarafından tekrar onurlandırılacaktır.

Tanrı halka onları kurtaracağı, kendilerine zulmedenleri yenilgiye uğratacağı ve onları sevinç içinde geri getireceği konusunda güvence verir. Peygamber bunun ardından Tsiyon'a uyanması ve Tanrı'nın geçmişte getirdiği kurtuluşları, örneğin halkı Mısır'dan kurtarmasını hatırlayarak O'nun gücüne güvenmesi çağrısında bulunur.

Aftara bir ümit mesajıyla sona erer: Sürgündekiler neşe içinde Tsiyon'a geri dönecek ve Tanrı, halkını teselli ederek, çöllerini Eden'e dönüştürecektir. Aftara, Tanrı'nın bozulmayan sevgisini, kurtarma gücünü ve Yisrael'in sevinç ve saygınlığının yenilenmesinin yaklaşmakta olduğunu vurgulamaktadır.

Fikriniz Nedir?

1. Tanrı ile ilişkimizi, bir ebeveynin çocuğuyla ilişkisine nasıl benzetebiliriz?
2. Bu metaforun Yeşayau'nun takipçilerine neden teselli verdiğini görebiliyor musunuz?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Aftarada, peygamber Yeşayau, Tsiyon'a "Surların hep karşımdadır" (Yeşayau 49:16) sözleriyle atıfta bulunur. Bu sözler, Peraşada bulunan bir pasuğu yankılatmaktadır: "Tanrın A-Şem'in gözleri her zaman onun [=Erets Yisrael'in] üzerindedir" (Devarim 11:12).

Peraşanın genel temasının Yahudi halkının Tanrı'ya ve O'nun yasalarına olan inancı olduğu söylenebilir. Aftara'da, Yeşayau gerçek inananlara seslenir (Yeşayau 51:1): "Ey A-Şem'i arayanlar!" Rabi Sacks, Tanrı'ya olan bu inancın, adil bir toplumun hayatta kalması için çok önemli olduğunu yazmıştır.

“Bizi kendimizinkiler kadar başkalarının ihtiyaçlarını da onurlandırmaya yalnızca Tanrı’ya yönelik inanç sevk edebilir. Bizi, görece kadar yaşayamayacağımız bir geleceğin yararına hareket etmek üzere yalnızca Tanrı’ya yönelik inanç motive edebilir. Bizi, yanlış davrandığımızı başka hiçbir insanın hiçbir zaman keşfedemeyeceğine inandığımız zaman bunu yapmaktan yalnızca Tanrı’ya yönelik inanç alıkoyabilir. Bize, başarının getirdiği kibri ve Paul Kennedy’nin *The Rise and Fall of the Great Powers* [Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri] (1987) adlı kitabında öne sürdüğü üzere askeri kabiliyetin ötesini zorlayarak ulusal mağlubiyete yol açan aşırı özgüveni yenme gücüne sahip tek şey olan alçakgönüllülüğü yalnızca Tanrı’ya yönelik inanç verebilir.”

- Sizce, Bene Yisrael, Mısır’da tanık oldukları ve çölde deneyimledikleri onca şeyden sonra, Tanrı’ya inanmak için bu hatırlatmalara neden hâlâ ihtiyaç duymaktaydılar?

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAM

Rabi Sacks’ın Yisrael’de Yaşamak Hakkındaki Görüşleri

Devarim kitabı, halkın Erets Yisrael’e doğru yolculuğunun son günlerini işaretler ve Peraşalara eşlik eden Aftaralar, genellikle Yisrael’deki bu yaşam boyunca meydana gelmesi kaçınılmaz olan olaylara ve halkın Vaat Edilmiş Topraklarda yaşarken günah işlemesi halinde yüzleşeceği geleceğe odaklanır.

Rabi Sacks, Ekev Peraşası bağlamında, Erets Yisrael’de yaşamının zorlukları ve bu girişimde nasıl başarılı olunacağı hakkında şunları yazmıştı: “Peygamberler çağında yaşamıyoruz. Ancak Yisrael bugün, Peygamberleri doğuran koşullarla aynı koşullarda varlığını sürdürüyor. Ben bu satırları yazarken, devlet 59 yaşında. Ama aynı zamanda üç bin yıldan daha yaşlı. Varoluş koşulları değişmedi. Yisrael her zaman güvenlik özlemi çekmiş, ama onu nadiren bulmuştur. Burasının ne iklimi ne de coğrafyası kolay bir yaşam için yaratılmıştır. Yahudi inancının doğası budur – hayatın bir mücadele olduğunun, ancak eğer adaletli davranır ve şefkat gösterirsek, eğer büyük ve küçük, güçlü ve güçsüz herkesi aynı şekilde onurlandırırız, eğer gözlerimiz yeryüzüne ve onun baştan çıkarıcılığına değil, göğe ve onun meydan okumalarına bakarsa, bu küçük, savunmasız halkın büyük, hatta şaşırtıcı başarıları imza atabileceğinin bilinciyle güvenlik değil, güvensizlikle yaşama cesareti.”

Haftanın Alıntısı

“Devarim kitabının son derece önemli projesi, uygarlıkların normal gelişim ve gerileme kanunlarına üstün gelmeye kabil bir toplumun yaratılmasıdır.”

Why Civilisations Fail [Uygarlıklar Neden Çöker], Eikev, Covenant & Conversation

Biraz Daha Düşünelim

Sizce yerel cemaatinizde veya toplumunuzda sevgiye daha fazla nasıl yatırım yapılabilir?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://www.instagram.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks